

Nurkkalan kaupungissa.

Kirj. A. B. Sarlin.

Uuden ajan kynnyksellä, 1900.

»Se on häpeämätöntä! Mokoma mestari, julkeaa kirjoittaa kaupungin oppikoulusta tuollaisia juttuja. Mahtaa olla erhetys, että hänet päästettiin seminaarista, mutta jospa ei niin lienekään, sanomalehden-toimittajaksi hän ei kelpaa.»

Ja lehtori Juntunen löi nyrkkiä pöytään jotta jymisi.

»Paikkakunta tarvitsee kunnollisen lehden, eikä sellaista, joka levittelee kaupunkia halventavia juttuja. Kokous, kokous heti paikalla», jatkoi Juntunen.

»Niin, yleinen kaupunkilaisten kokous, se pitää saada aikaan! Valmistakaamme asiaa listoilla», sanoi rehtori Putkonen.

»Hyvä, hyvä», huusivat muut opettajat Nurkkalan oppikoulussa ja Juntunen istui kirjoittamaan otsaketta listoihin.

Niin, asia oli vakavaa laatua. Paikkakunnan sanomalehdessä »Nurkkasessa» oli ollut uutinen: »*Kaksoismurhayritys*. Eilen illalla oli Nurkkalan reaali-koulun oppilas Matti Helin mennyt tyttökoulun oppilaan Hilma Keräsen kanssa tulliportin ulkopuolel-

le kävelemään. Näitten kesken oli nimittäin syntynyt rakkaussuhde, joka kumminkin nyt yritti loppua hyvin surullisella, vaikka valitettavasti ei meidän aikana varsin tavattomalla tavalla. Oluttehtaan kohdalla tempasi Helin äkkiä revolverin taskustaan ja laukasi sen kolme kertaa Hilma Kerästä kohden. Luodit sinkoilivat ohi ja tyttö pakeni, jonka jälkeen nuorukainen ampui itseään samalla aseella sekä runteli kaulaansa puukolla. Kun ei tästäkään kuolema seurannut, juoksi hän Saunalahden jäälle ja tunkeutui avantoon, johon hän kumminkaan ei mahtunut syvemmälle kuin hartioitaan myöten. Tästä veti työmies Pekka Kiiskinen hänet jäälle, jonka jälkeen Helin vietiin sairashuoneeseen, jossa lääkäri kuuluu selittäneen, että kylmä vesi avannossa pelasti Helinin hengen, se kuin osiksi seisautti ylen suuren veren-
vuodon.»

»Alati koettaa se suutari alentaa meidän vastaperustettua kouluamme ja nyt teki hän tuon hävyttömyyden: julkaisi uutisen murhayrityksestä, vaikka jo oli luvannut pitää asian salassa», sanoi Juntunen. »Eivät henkilöt tuolla sivistysasteella kelpaa sanomalehteä toimittamaan. Olen muutoin kirjoittanut

otsakkeen listaan, tällainen se on.» Ja lehtori Juntunen nousi seisalleen ja luki: »Niitä arvoisia kansalaisia, jotka ovat tyytymättömiä siihen suuntaan, johon Nurkkalan kaupungissa ilmestyvää »Nurkkasta» on toimitettu, kehoitetaan merkitsemään nimensä tähän listaan, jotta sittemmin tuloksista voidaan päätätä, jos aika ehken nyt on tällä paikkakunnalla tullut uuden lehden perustamiselle, tahi jos muihin toimenpiteisiin lienee ryhdyttävä.»

»Hyvä, hyvä», sanoivat kaikki opettajat.

»Pankaamme kaksikymmentä listaa kiertämään. Vajaita listoja täyttämään otamme taas kelloseppä Hötösen. Kun panemme markan mieheltä, juoksee hän kyllä talosta taloon ja tuopi listat täytettyinä takaisin. Se tekee mahtavamman vaikutuksen, kun voimme vast'edes kokouksessa näyttää täydet listat, sillä kokous kyllä täytyy pitää», selitti Juntunen.

*

Listat kiersivät kaupungilla ja tuli niihin nimiä. Miten ei olisikaan tyytymättömiä kaupungissa, kun lehti on kysymyksessä? Oli niitä oikein kosolta ja kun Hötönen lopulta selitti että oli se Juntunen ja papit ja koko tuomiokapituli kirjoittanut listoihin, niin arve-

lematta pani työväestökin nimensä niihin, erittäinkin kun Hötönen vielä vakuutti että ei siitä mitään maksuja ollut, vaikka kirjoittaa useampaankin listaan nimensä. Lupasi se Hötönen, että: »saatto minulta perii, jos mitään jälestä vaaditaan».

Arveluttavaksi alkoi asia tulla yhtiömiehille. »Nurkkanen» oli osakkeilla ja erittäinkin Mikko Pirisen polvet tutisivat, sillä hän oli pannut kaikki kovalla työllä ja vaivalla kerätyt rahansa osakkeisiin. »Jokohan nyt uusi lehti perustetaan? Perikato siitä silloin tulee, tulee varmaan. Ai, ai, koko tuomiokapituli meitä vastaan», valitteli Pirinen toisille osakkeitten omistajille ja päätettiin vihdoin pyytää kauppias Heikkistä menemään toimittajan puheille. Jos saataisiin toimittaja pyytämään anteeksi koulumaistereilta, niin ehkenpä asia vielä voitaisiin sovittaa.

Kekkinen oli pieni, vilkas mies, kotoisin ruotsalaisesta seudusta. Suomea osasi hiin vaan vähän, hän oli sen ajan miehiä, joka piti suomen kielen oppimisen tarpeettomana ja niinpä hän ei neljäänkymmeneen vuoteen ollut Nurkkalassa oppinut kunnollisesti suomea.

»Nurkkasella» ei ollut toimituspaikkaa, tulot eivät

kannattaneet sellaisia kulunkia. Seppo Hautanen toimitti lehteä kotonaan noin vaan välitöinään, kun ensin kansakoulussa oli opettanut kuusi tuntia päivässä.

»Päive, päive, herra Hautta», sanoi Kekkinen ja astui Hautasen huoneeseen.

»Ihmise kaupungiss ole kovin viha sinul' siitä murhauuttise. Maisterit perusta pian uusi lehti», sanoi Kekkinen.

»Jos en minä olisi pannut uutista lehteen, olisi joku muu lehti sen kyllä ottanut palstoihinsa. Tällä paikkakunnalla on jo kirjeenvaihtajia, olisi se tullut lehtiin tuo juttu joka tapauksessa. Eivät sellaiset asiat nyky-aikana pysy salassa. Parempihan silloin on meille että paikkakunnan lehti ennen muita tietää paikkakunnan tapahtumat», selitti Seppo Hautanen.

»Niin, niin, mutta täytyy otta huomio olosuhteis'. Tämä paikkakunta ole pieni, syntymäs suuret vihat, kun nime tule lehten. Opettajat sano koulu tulemas huono mainees. Eikö sine voi selittä vähe lehdess', jotta me pääse täste puuhast? Ja sitte olemas varovaisemp, ei siitä ole mittä hyöty kirjoittamas kaikki pahet asiat lehdess», sanoi Kekkinen.

»Eihän uutisessa ollut mitään liioiteltua. Kerroin vaan tosiasian ja se on velvollisuuteni. Yleisö vaatii välttämättä lehdeltä tietoja paikkakunnan tapauksista ja sehän on varsin luonnollista ja kaikille paras. Jos eivät lehdet niitä kerro, tietää kulkupuhe yhtäkaikki asiat, mutta matkallaan kasvaa täten tapaus usein suunnattomiin ja niinpä varmaan tämäkin tapaus yksin kulkupuheen nojassa olisi vahingoittanut koulua monta vertaa enemmän», sanoi Hautanen.

»Kaikki asiall olema kaksi puolta. Ole osiks' totta mite te sano, mutta koulumaisteri ole nyt vihasi, koetta sovitta asia! Panemas vähe lehte tuol' viisi noin, että maisterit leppy.»

»En, en parhaalla tahdollanikaan voi sitä tehdä. Mahdotonta on muutoin kaikkien mieliksi toimittaa lehteä. Lehden velvollisuus on ryhtyä epäkohtiin ja silloin koskee se milloin yksityisiä, milloin virkakuntia», sanoi Hautanen.

Kekkinen nousi seisalleen ja teki lähtöä.

»Hyvesti nyt, herra Hautta, mine täytyt mene pankki.»

Kekkinen astui Nurkkalan katua. Yksi mainittavampi katu oli nim. vaan Nurkkalassa ja sen kadun

varrella olivat puodit ja pankit.

»Ikävä juttu! Täytyy meidän panna se viralta pois. Ahkera mies, siisti mies, raitis mies! Mutta emmehän tahdo kilpailua lehdelle juuri nyt, kun ostimme painoon uuden koneen ja paljon uusia kirjasimia», tuumi Kekkinen itsekseen.

Tuli kadulla vastaan Pirinen. Hän oli yhä kovin kiihkeällä tuulella.

»Mitä, mitä sanoi toimittaja?»

»Ei hän lupama pyyttä anteeks. Pittä pitki selityksiä sanomalehtimeesvelvollisuns ja muutta sellaisia», sanoi Kekkinen.

»Maisterit ovat panneet ehdoksi että hänet poistetaan toimittajan ammatista, muutoin perustavat he uuden lehden. Kyllä meidän täytyy koettaa vaihtaa toimittajaa, sillä emme toki nyt tahdo lehdelle kilpailua. Se meidän täytyy tehdä oman etumme vuoksi, vaikka ei kyllä asia siitä pitkältä parane. Vuosi tahi pari korkeintaan, niin huuto on taas korkeimmillaan, mutta kun häntä nyt jaksaa retustaa eteenpäin senkin ajan, niin sittepähän taas uusia keinoja keksitään.»

»Maalle on lehti Hautasen aikana levinnyt mel-

koista enempi kuin ennen. Se on ajanut raittiutta ja sivistysrienteja, eikä siellä tunnu olevan tyytymättömyyttä lehteä kohtaan. Tämä rynnäkkö, jonka koulunopettajat nyt ovat panneet alulle, on keinotekoinen, se on persoonallista laatua ja aiottu kostoksi, kun Hautanen ei ole kylliksi kumarrellut oppikoulun opettajia. Mutta yhtäkaikki täytyy meidän tällä kerralla heille mieliksi muuttaa toimittaja», selitti Pirinen.

»No, ehkenpe asia tule selvä. Hyvesti, hyvesti», sanoi Kekkinen ja kiiruhti pois.

*

Nurkkalan oppikoulun opettajat olivat taas koolla.

»Hyvät kerrat», sanoi lehtori Juntunen, »listat ovat palanneet aivan täynnä. Tässä ne ovat. Nyt on aika pitää yleinen kokous. Kun tiesin että sunnuntai-ilta on ainoa ilta viikossa, jolloin voimme saada suotavan osanoton kokoukseen, jätin eilen »Nurkkasen» painoon tällaisen ilmoituksen:

»Koska tyytymättömyys »Nurkkasta» kohtaan yhä on kasvanut ja mielet erittäinkin viimeisten tapausten johdosta ovat olleet kuohuksissa, »Nurkkasen» toimittajan menettely kuin on saattanut paikkakun-

nan ja sen oppikoulun väärään valoon muissa maanosissa, pyydämme Nurkkalan ja ympärysseudun yleisöä saapumaan kokoukseen Nurkkalan seuraahuoneelle tulevana sunnuntaina k:lo 6, jolloin keskustellaan siitä, mihin toimenpiteisiin olisi ryhdyttävä, että Nurkkalaan saataisiin sanomalehti, joka paremmin vastaisi nykyajan vaatimuksia ja yleisön henkistä tarvista.

Asianharrastajat.»

»Kun ilmoitus ei tänään ollut lehdessä, kysyin syytä siihen ja mitä vastattiinkaan? Toimittaja oli kieltänyt ilmoituksen painattamisen! Mitä sanotte siitä, hyvät herrat?! Minusta näyttää siltä, kuin Hautanen tällä ahdasmielisyydellään olisi täyttänyt mittansa. Tähän saakka on hän tuontuostaankin kieltäytynyt ottamasta kirjoituksia tekstiosastoon, nyt alkaa hän sensuroida ilmoitusosastoa, joka, sikäli kuin asiaa tähän saakka on käsitetty, pitäisi olla yleisön käytettävänä maksoa vastaan.»

»Hävytöntä, hävytöntä», huusivat kaikki maisterit. »Puhukaamme Kekkiselle, soittakaa telefoonilla!»

Juntunen lähti puhumaan telefoonilla Kekkiselle, yhtiön vanhimmalle miehelle, jolle ilman erityisiä vä-

lipuheita vuosien kuluessa oli uskottu johtomiehen asema.

»Kekkinen oli pankissa, lupasi tulla, heti on hän täällä», kertoi Juntunen.

Kekkinen tuli koululle. Käteltiin ja Juntunen rupe- si selittämään asiaa. Hän selitti sen perinpohjaises- ti ja vakuuttavasti todisti hän miten Hautanen taas oli menetellyt väärin, varsin tyhmästi, osoittaen yhä kykenemättömyyttään »Nurkkasen» toimittajana. Ja varmemmaksi vakuudeksi muistutti hän taas, kuten usein ennen, että hän oli itse ammattimies, ennen ai- kaan yliopistossa ollessaan oli hän kuulunut Suomet- taren toimitukseen.

»Jaa, kyllä Junttune ole oikea, anonsi pitte panna lehten. Mine mene kirjapaino.» Ja Kekkinen lähti vie- mään ilmoitusta »Nurkkasen» painoon.

Kadulla tapasi hän Hautasen, joka juuri tuli pai- nosta. Juteltiin siinä ilmoituksesta ja punnittiin asiaa puolelta ja toiselta. Hautanen piti varsin luonnotto- mana, koko vaatimusta: solvauksia lehteä ja toimit- tajaa vastaan lehden ilmoitusosastoon. Sehän suoras- taan vahingoittaa liikettä.

Mutta eipä asia oikein selvinnyt. Kyllä Kekkinen

arveli toimittajan olevan tavallaan oikeassa, mutta nuo maisterit! Suuttuvat ne, suuttuvat silmittömästi, jollei ilmoitus tule lehteen. Täytyy se painattaa.

Kädenlyönnillä erottiin. Kekkinen tuli painoon ja meni suoraan ilmoitusten latojan luokse.

»Latto tämä anonsi tuleva numero», sanoi hän latojalle.

Latoja silmäili ilmoitusta. »Toimittaja on kieltänyt tätä latomasta, en voi sitä tehdä», sanoi hän.

»Sine pitte latto se seuraava numero» käski Kekkinen.

»Enhän voi sitä tehdä, kun toimittaja vartavasten on kieltänyt. En uskalla, eikä tuo ilmoitus minusta muutoinkaan ole sopiva lehteen», sanoi latoja.

Vihan puna kohosi Kekkinen kasvoille. »Sine ole palkka mees, toimittaja ole palkka mees, te täytyt tottele. Sine ole paikast pois, jos ei anonsi olemas seuraava numero.»

Latoja kalpeni. Perhe, lapset, pitkä matka toisiin työpaikkoihin, epävarmuus, kaikki kuvastui hänelle niin elävästi eteen. Ja hän katui että oli vastustellut Kekkistä. »Ladottava, tietysti on ilmoitus ladottava», arveli hän itsekseen.

Mutta Kekkinen lähti painosta. Hän tunsi että mahtisanat olivat tehneet vaikutuksensa. Saivat siinä toisetkin latojat kuulla totuuden, oli se hyvä vastaisen varalle.

»Nurkkasen» seuraavassa numerossa oli ilmoitus ensimmäisellä sivulla. Oikein suurilla kirjasimilla oli se siinä kaikkien luettavana. Ja kokoukseen sunnuntaina saapui paljon väkeä. Olihan tuo ikään kuin julkinen huvi, Nurkkalassa oli niitä niukalta.

Seurahuoneen salissa istui kansa ja odotteli, mutta sivuhuoneissa keskustelivat herrat. Täytyi asiaa valmistaa, siten sujuu kokous paremmin.

Mutta kun kello läheni puoli seitsentä, astui lehtori Juntunen pönäkkänä saliin. Ja jälestä tulivat muut opettajat, tuomiokapitulin jäseniä, postimestari ja tullikonttorin hoitaja, kelloseppä Hötönen ynnä muita.

Salin peräpuolelle menivät herrat, siellä oli pöytä ja pöydällä vasara, paperia ja mustetta.

Lehtori Juntunen astui pöydän ääreen ja lausui:

»Sanomalehti-ilmoituksesta ja listojen otsakkeista ovat arvoisat kokouksen jäsenet nähneet mitä tarkoitusta varten kokous on kutsuttu kokoon. Kokouksen

tarkoitus on lausua ilmi osa siitä tyytymättömyydestä, joka paikkakunnalla liikkuu »Nurkkasen» toimistustapaa vastaan. Suurilukuisa osanotto kokoukseen todistaa ett’ei sitä ole aiheettomasti kutsuttu keskustelemaan meille ylen tärkeästä asiasta. Pyydän kokousta valitsemaan puheenjohtajan.

»Juntunen, lehtori Juntunen», huusivat työmiehet perältä ja herrat kannattivat ehdotusta.

Mahtipontisesti astui Juntunen uudelleen pöydän ääreen. Siitä saakka kuin hän tuli Nurkkalaan, oli hän aina ollut puheenjohtajana kaikissa Nurkkalan kokouksissa ja hän oli itsekin tottunut pitämään sitä varsin luonnollisena asiana. Kokouksen jäsenet tunsivat aina että Juntunen pitäisi sitä loukkauksena, jos ei häntä valittaisi puhetta johtamaan ja siksi olivat he alati valmiit huutamaan: »Juntunen, lehtori Juntunen», kun puheenjohtajan vaali tuli. Nurkkalaiset olivat sovinnollista väkeä ja sovinnolla tahtoivat he kernaimmin saada asiat kokouksissa sujumaan, vaikkakin moni selän takana pui nyrkkiä ja lausui uhkauksia herrojen valtaa vastaan.

Mutta valmistavien toimien aikana oli salin perälle ilmestynyt — Seppo Hautanen. Se herätti huomio-

ta, miten rohkenikaan Hautanen tulla kokoukseen, jossa juuri aiottiin ryhtyä hänen toimiaan arvostelemaan. Mutta olipa hän vaan tullut ja istui siellä aivan kuin kokouksissa konsanaan.

Johtomiehet rupesivat nyt supattelemaan keskenään, josta oli tulos, että puheenjohtaja pyysi Seppo Hautasta poistumaan kokoushuoneesta.

Seppo Hautanen nousi seisalleen ja lausui:

»Koska tämä on julkinen, sanomalehti-ilmoituksella kokoonkutsuttu kokous ja sellaisissa lehdet aina saavat olla edustettuina, tahdon minä »Nurkkasen» kertojana seurata keskusteluja, enkä suinkaan aio poistua.»

Kun Hautanen ei uudistettuakaan kehoitusta totellut, kokoontuivat johtajat eri huoneeseen ja siellä päätettiin ravintolan isännän luvalla siirtyä ravintolan pienempään saliin, jättämällä Seppo Hautanen yksin ravintolan juhlasaliin.

Tuumasta toimeen. Vähitellen siirtyivät kokouksen jäsenet toiseen kokoushuoneeseen ja vahdiksi pantiin ravintolan isäntä, jott’ei Seppo Hautanen, jos hän vielä yrittäisi tunkeutua sisälle, pääsisi häiritsemään kokousta.

Pian ilmeni, ett'ei tämä varokeino ollut liikaa. Seppo Hautanen seurasi toisten mukana ja pyrki väkisin sisälle. Ei auttanut ravintolanisännän inttelemiset, eikä hän edes tahtonut vastata, kun kapakoitsija, joka oli Ruotsista asti tuotu Nurkkalan seurahuonetta hoitamaan, kysyi:

»Oleko te hullu, vai humalas'?»

Mutta kun kirjakauppias Palonen isännän kehoituksesta tarttui Hautasen ryntäisiin ja isäntä itse työnsi niskasta, täytyi »Nurkkasen» kertojan poistua seurahuoneelta.

Kun näin oli päästy rauhaan, lukittiin ovet, Juntunen astui pöydän viereen, kutsui Palosen kirjuriksi ja lausui:

»Ajattelevalle yleisölle on selvillä mikä merkitys paikkakunnallisella lehdellä on paikkakunnan kehitykseen. Niinä kolmena vuotena kuin Seppo Hautanen on toimittanut tämän paikkakunnan ainoata lehteä, »Nurkkasta», on hän ylimalkaan osoittautunut kykenemättömäksi toimeensa. Hänen yksipuolisuutensa on tuontuostaankin tullut ilmi ja arvostellessaan yleisiä asioita on hän iskenyt kirveensä kiveen tavalla, joka ei ole jäänyt huomioon ottamatta. Tah-

don tässä mainita muutamia kohtia »Nurkkasen» toimittamisesta nykyisen toimittajan aikana.

1:o) Kolmen vuoden aikana on »Nurkkasessa» vaihdellen ollut melkein yksinomaan raittiutta ja kansakoulunopettajien palkkoja koskevia kirjoituksia. Niissä on kuvattu Nurkkalan oloja sysimustiksi, herrat sekä työmiehet Nurkkalassa muka juopottelevat ylenmäärin. Tämä kirjoitustapa on jatkunut tavalla, josta loitommalla asuva yleisö on saanut varsin väärän käsityksen Nurkkalasta. Kansakoulunopettajien ja erittäin Nurkkalan kansakoulunopettajan palkasta on lehdessä ollut lukemattomiin valituskirjoituksia, jotka, samoin kuin edellisetkin, eivät yhä jatkuvina ole voineet huvittaa tahi hyödyttää yleisöä.

2:o) Kerran oli »Nurkkasessa», joka ilmestyy vaan kaksi kertaa viikossa, kolmetoista pääkirjoitusta peräkanaa pikakirjoituksen hyödystä. Tämä kirjoitusarja sattui lehteen samaan aikaan kuin Seppo Hautanen oli ilmoittanut antavansa oppikurssin pikakirjoituksessa, kuten hän sittemmin tekikin.

3:o) Paikkakunnalla ylen tärkeistä tapauksista ei »Nurkkanen» useinkaan ole tietänyt sanaakaan. Niinpä tuomiokapitulin perustaminen Nurkkalaan jäi

aivan mainitsematta »Nurkkasessa», samalla aikaa kuin maan muut lehdet siitä merkkitapauksesta sisälsivät kirjoituksia.

4:o) Tärkeitä, koko maata koskevia uutisia on Hautanen usein jättänyt lainaamatta pääkaupungin lehdistä, osoittaen siten puuttuvaa arvostelukykyä ja mitä laimeinta harrastusta muille kuin omille mielipyrinnoilleen.

5:o) »Nurkkanen» ei ole tehnyt selvää ulkomaan tapauksista muutoin kuin lainatuilla, katkonaisilla sähkösanomilla, joten lukija ei ole saanut selvää käsitystä niissä mainituista asioista.

6:o) Arvostellessaan Nurkkalan kunnan asioita on Hautanen osoittanut lyhytnäköisyyttä, harrastuksen puutetta ja niin pitkälle ulottuvaa kykenemättömyyttä että »Nurkkasen» kertomukset kaupungin valtuuston päätöksistä ainoastaan harvinaisissa poikkeustapauksissa ovat olleet oikeat.

7:o) Persoonallisiin hyökkäyksiin ja koston on Hautanen usein käyttänyt »Nurkkasta», vaan kun vastineita tällaisiin kirjoituksiin on lähetetty lehdel-le, ei hän ole ottanut niitä vastaan.»

Nämä pykälät luki Juntunen ponnella ja painol-

la paperiarkilta ja vilkasi sitten kuulijakuntaan, voidakseen päättää millaisen vaikutuksen syytöskirja oli tehnyt heihin.

Oli se vaikuttanut, mitenkäs muuten. Hartaan näköisinä istuivat Nurkkalan työmiehet ja porvarit salissa, mutta herrat näyttivät odottelevan jatkoa. Ja Juntunen korotti uudelleen äänensä ja lausui:

»Olen tässä esittänyt vaan muutamia kohtia Nurkkasen toimitustavasta, mutta niistäkin jo selvinnee että Seppo Hautanen on kykenemätön ja kaikella tavalla sopimaton henkilö sanomalehteä toimittamaan. Häneltä puuttuu kaikki edellytykset tähän ammattiin, häneltä puuttuu tietoja ja arvostelukykyä, sekä taitoa esittää asioita oikeassa valossa. Mutta näin tavoin pitää hän lukijakunnan pimeydessä, tahii esittää heille asiat väärin, josta selvinnee että paikkakunnan etu nyt vaatii muutosta tällä alalla. Minun käsitykseni mukaan voidaan tämä päämäärä saavuttaa joko siten, että »Nurkkasen» toimitus saadaan toisiin käsiin, tahii jotta uusi lehti perustetaan paikkakunnalle. Pyydän nyt arvoisia kansalaisia lausumaan mielihiteensä.»

Kaikki herrat huusivat: »hyvä, hyvä», mutta Hötö-

nen nyhkäsi työmiehiä ja porvareita kylkipuolesta ja sanoi: »huutakee oikein». Ja työmiehet ja porvarit korruttivat äänensä ja huusivat »oikein, oikein!»

Voittoriemuisana vilkasi lehtori Juntunen kokouksen jäseniä. Hän oli vakuuttanut. Nyt pyörähti hän kantapäillään ympäri ja meni herrojen joukkoon istumaan.

Mutta pastori Kohonen nousi seisalleen, ja puhui:

»Kun lähdin kotoa oli aikomukseni tässä kokouksessa puolustaa Seppo Hautasta, ei siksi, että »Nurkkanen» on ollut mallikelpoisesti toimitettu, mutta siinä on kumminkin ollut säännöllisesti »sunnuntailukemista» ja raittiuskirjoituksia. Ja nämät kaksi, uskonto ja raittius, ne ovat kansalle tärkeimmät. Siinä suhteessa on »Nurkkanen» täyttänyt velvollisuutensa lukijakuntaansa kohtaan.

Mutta tämän kokouksen aikana olen osiksi muuttanut mielipiteeni, erittäinkin Seppo Hautasen persoonaan nähden. Kun taannoin näin miten perin sopimattomasti hän käyttäytyi, tunkeutumalla kokoukseen, jossa hänen työtään arvostellaan ja vieläpä yritti väkisin tulla tähänkin huoneeseen, niin täytyy minun yhtyä niihin, jotka vaativat toimituksen muutos-

ta »Nurkkasessa».

Mitä erittäin »Nurkkasen» ulkomaanosastoon tulee, on ollut, kuten arvoisa edellinen puhuja huomautti, lukijakunnalle hämärä. Se osasto pitäisi toimittaa tykkänään toisella tavalla, kerran viikossa katsauksen muotoon, joten kansa paremmin käsittäisi ulkomaan tapaukset.

Ehdotan puolestani, että ennenkuin ryhdytään uuden lehden hankkimispuuhiin, annettaisiin sanomalehtiyhtiölle joku määräaika, jonka kuluessa sen tulee muuttaa toimittajaa, vaan joll’ei se sitä tee, kokoonnutaan sitten uudelleen keskustelemaan uuden lehden perustamisesta. Pöytäkirjan otteella on yhtiölle annettava tieto asiasta.»

»Aivan niin, aivan niin», huusivat kokouksen jäsenet. Tuntui niin painostavalta tuo aate uuden lehden perustamisesta. Se tulisi maksamaan paljon, eikä tuottaisi mitään, sen kyllä kaikki ymmärsivät. Oli siis ikään kuin olisi paino nostettu kaikkien rinnoilta tuolla ehdotuksella jonka Kohonen teki.

»Kolme kuukautta, annetaan kolme kuukautta», huusivat porvarit.

»Niin, kolmeen kuukauteen kerkiää yhtiö kyllä

hankkia uuden toimittajan», sanoi Hötönen.

Pohdittiin asiaa sinne ja tänne, mutta vihdoinkin yhtyivät kaikki päätökseen: uusi toimittaja »Nurkkaselle» tahi uusi lehti paikkakunnalle.

Seuraavana päivänä oli »Nurkkasessa» tarkka kertomus kokouksesta sekä toimittajan omat mietteet asiasta. Oli, oli kyllä osiksi totta että »Nurkkanen» oli ollut heikonlainen, kirjoitti hän, mutta toimituskustannuksiin nähden oli se hänen mielestään ollut varsin tyydyttävä. Kokouksen jäsenet olivat varsin unhottaneet että sadalla markalla kuukaudessa ei voi odottaa mitään mallilehteä.

Näin kirjoitti Seppo Hautanen ja jätti »Nurkkasen» lukijakunnan ratkaistavaksi kenellä oli oikein. Saa-vuttuaan kotio oli hänellä aikaa miettiä maailman menoa.

»Enempi kuin puolet vuosituloistani ovat pian mennyttä. Yhdeksänsataa on sitten jälellä, se on palkkani. Voinko sillä elää? En, en voi. Täytyy supistaa koulutyö vähimpään ja ruveta hankkimaan sivutulot ja...

Vakuutukseni mukaan olen toiminut, kiitosta en ole siitä saanut, enkä liioin hakenutkaan. Kovin olivat

ankaroita tuomitsemaan, hakemaan vikoja, mutta olisikohan kukaan siitä palkasta toimittanut »Nurkkasta» paremmin?»

*

Yhtiö oli kokoontunut keskustelemaan »Nurkkasen» vastaisista vaiheista. Pirinen valittiin yksimielisesti lehden taloutta hoitamaan, nyt puuttui vaan toimittajaa.

»Kaksi kuukautta on nyt kulunut niistä kolmesta, jotka saimme maistereilta. Pian on kulunut loppuun tuo aika ja meillä ei vielä ole toimittajaa», sanoi Pirinen. »On tässä muutamia hakijoita, jos tarkastamme näitä papereita.»

Pirinen pani paperitukun pöydälle.

»Ei me jouta niittä luke, esittä sine joku», sanoi Kekkinen.

»Ehdottaisin että kutsuisimme Heikki Tolosen tänne, jotta saisimme suullisesti miehen kanssa keskustella. Hän asuu likinnä, jos hänet kutsumme, tulevat matkakulungit meille halvemmiksi», sanoi Pirinen.

»Kirjoitta Tolonen! Mine täytytty mene kotti, työmiehet odotta raha.» Ja Kekkinen lähti ajamaan maatilalleen Nurkkalan kaupungin laidalla.

Mutta toiset yhtiömiehet vielä keskustelivat asiasta.

»Niin, kyllä olen ehdottanut maistereille, että nyt osottaisivat toimittajan, soveliaan miehen, jotta keran loppuisi tuo ainainen valitusvirsi »Nurkkasen» huonoudesta», sanoi Pirinen. »Mutta eivät he ole sitä tehneet; täytynee meidän nyt koettaa hankkia toimittaja.»

»Ei taida olla helppoa hankkia toimittajaa, joka osaisi kirjoittaa kaikkien mieliksi. Tokkopa sellaista maailmassa lieneekään?» arvelivat yhtiömiehet.

»Niin, tokkopa lieneekään», säesti Pirinen.

»Eikö Juntunen nyt rupea tuota lehteä toimittamaan? Juntunenhan se on ne suurimmat viat löytänyt »Nurkkasesta», olispa nyt tilaisuus näyttää miten se oikea mallilehti on toimitettava», sanoi Pakarinen. »Mutta taitaisipa olla niin, että palkannostoon pääasiallisesti supistuisi se toimittaminen ja joku työorja saisi tehdä työt. Kahdessa kaupungissa olen tätä ennen asunut, mutta niin oli molemmissa, kun koulu- ja maisterit lehteä toimittivat. Suurella melulla anastivat he lehden, mutta eihän se pelkällä huudolla työ tule tehdyksi.»

»No, on sitä kokemusta, että tuo ammatti kasvattaa itserakkautta ja ylpeyttä. Rupeaa siinä luulemaan olevansa jotakin, opetustyössä», arveli Autonen. »Toista on kun saapi tiskin takana kerätä peninsä, tulee sitä siinä työssä tuntemaan riippuvaisuutensa.»

»Ei ole se yhtä helppoa, kuin valtakirjalla nostaminen», sanoi Pakarinen. »Mutta kenelle Jumala on antanut viran, sille on hän antanut ymmärryksenkin», arvelee Juntunen ja monet muut.

Ja yhtiömiehet juttelivat sanomalehden ulosantajan vaikeuksista, tuumivat asian sinne ja tänne. Pirinen sai vihdoin toimekseen ryhtyä pikaisiin toimiin, jotta ennen kaikkea uuden lehden perustaminen paikkakunnalle saataisiin ehkäistyksi.

*

Syksyn kuluessa matkusti Nurkkalaan paikanhakkijoita. Oli niitä monta, ja kaikki olivat he jo ennen kirjoittaneet sanomalehtiin, niin miksi ei nyt voisi hakea »Nurkkasen» toimittajan virkaa. Mutta ei niissä ollut yhtiön mieleisiä, pitäisi tuo olla tottunut sanomalehtimies ja pitkä ja roteva se pitäisi olla, tuollainen elävä kyltti lehdelle, niin ehkenpä siitä »Nurkka-

nen» nousisi maailman maineeseen, tahi ainakin tulisi tunnetuksi kotomaassa, tähän saakka kuin ei edes muualla tiedetty »Nurkkasta» olevan olemassakaan.

Määräaika oii kulunut loppuun ja Seppo Hautanen toimitti yhä lehteä. Jo rupesi hän toivomaan että asiat jäivät entiselleen, riittää hänelle siten leipää Nurkkalassa kun on pari virkaa kerrallaan.

Mutta vihdoin saapui Tahvo Sutinen kaupunkiin. Kaikessa hiljaisuudessa oli yhtiö sopinut hänen kanssaan »Nurkkasen» toimittamisesta. Helsingistä hän saapui ja toimitti numeron, toimitti kaksi. Ja Nurkkanen sai uutta lentoa, sai puhtia ja kun tilausaika tuli, lisääntyi tilaajien joukko puolella tuhannella.

Talvella kirjoitti Sutinen kylpylaitoksesta ja matkailijahotellista. Hän kuvasi miten Nurkkala todella voisi tulla oikein matkailijain mielipaikaksi, kun vaan uhrattaisiin jotakin matkailijaliikkeen hyväksi.

Niin, »Nurkkasen» ohjelma oli muuttunut. Hautanen aikanaan näitäkin laitoksia vastusti, toisin oli nyt. Ja suurin osa nurkkalaisista kannatti nyt lehteä, ainoastaan varovaisimmat vielä epäilivät noita uusia puuhia. Oli lehti tullut pirkeämmäksi, elävämmäksi, vaikkakin siinä suhteessa antoi moitoksille sijaa, et-

tä puhui kovin suoraan. Jopa oli niitä, jotka sanoivat asiain tulleen kahta hullummaksi entisestään. Ei ole näin pienessä yhteiskunnassa paikallaan puhua kovin suoraan, arveltiin joka kerta kun Nurkkalan kunnan heikkoja puolia »Nurkkalassa» osotettiin.

Aika kului kevätpuoleen. Sutinen astui Nurkkalan katua kotio päin.

»Päivää, Matikainen, miten jaksatte?» Sutinen käteli vastaantulijaa.

»Hyvin, kiitos hyvin. Mutta oletteko saaneet tietoa maa- ja kaupunkiseurakunnan kirkonkokouksesta, tuliko siitä uutista lehteen?»

»En, ei tullut uutista, mutta lehti on jo painossa. Oliko kokouksessa mitään mainittavampaa?» kysyi Sutinen.

»No, voi herranen aika, oli toki. Siitä tulee maan kuuluisa uutinen, kun seurakunnan papit koettivat saada maksuvelvollisia suostumaan lisämaksuihin. Tahtoivat että seurakunnassa tehdyistä metsäkaupoista heille maksettaisiin puoli prosenttia veroa.»

»Tuhat tulimaista, miksi ette ennen tuota kertooneet. Mutta saman tekevä, pannaan seuraavaan lehteen.»

»Uskomattomalta muutoin kuuluu koko juttu, mutta tosi tuo lienee, kun niin sanotte. Se todistaa uudelleen valtionkirkon henkistä rappeutta, saaliin himo on vallannut sen palvelijat, he koettavat kerätä maalista omaisuutta, eläen hekumassa ja ylöllisyydessä. Vähän on poikkeuksia tästä yleisestä säännöstä.»

»Hyvästi, Matikainen, kiitos tiedonannosta!» Sutinen lähti kiivaasti kävelemään katua edelleen.

»On tuo mahtanut erehtyä, Matikainen. Ei siihen aina ole luottamista, ei, ei ole. En pane uutista lehteen, ennenkuin näen asian kokouksen pöytäkirjasta.»

Sutinen meni apulaispapin Marttisen asuntoon. Oli, oli se aivan kuin Matikainen oli kertonut, niin sanoi sekä pappi että lukkari, mutta pöytäkirjassa ei ollut koko asiasta sanaakaan. Marttinen oli saanut papit, vaikkakin väkinäisesti, myöntämään että koko juttu jätetään pöytäkirjasta pois. Olisi näet, kuten Marttinen sanoi, näyttänyt rumalta, kun vastamaailmassa pöytäkirjoja selaillaan, jos tuo asia olisi sinne tullut.

»Niin, ruma on kyllä tuo juttu, sangen ruma. Miten on se voitu nostaa?» kysyi Sutinen.

»Sillä perustuksella, että palkkaussäännössä on pykälä, jossa papisto oikeutetaan veroittamaan puutavarakauppiaita. Mutta eihän se tähän sovellu ja siksi panivatkin talonpojat vastaan», selitti Marttinen.

»Siisti koetus, sangen siisti», arveli Sutinen ja lähti kirjoittamaan asiasta uutista »Nurkkaseen».

Uutinen luettiin, sitä ihmeteltiin ja kun papisto selitti että oli vaan tarkoitus veroittaa puutavarakauppiaita, ihmeteltiin yhä enempi, sillä mitäpä tuohon asiaan olisi tarvittu kirkonkokousta, olihan lakipykälä siinä varsin selvä.

Mutta Sutinen oli langettanut päällensä kirkon vihan, joka ei suinkaan laimentunut, kun hän pari viikkoa myöhempään pani lehteensä uutisen:

»*Pappi koronkiskojana.* Viime sunnuntaina käsiteli maa- ja kaupunkiseurakunnan kirkonkokous seurakunnan kappalaisen anomusta saada kuusi korkoa viiden sijasta kahdenkymmenen viiden tuhannen lainalle, joka seurakunnalla on kappalaiselta. Seurakunta hylkäsi anomuksen ja päätti maksaa lainan takasin.»

Ja kun ensi kerta oli aika kirjoittaa viivan alle »kirje Nurkkalasta», ryhtyi Sutinen pohtimaan viimeisiä

tapahtumia.

»Siitä on kauan», kirjoitti hän, »siitä ajasta, jolloin kirkko vastasi alkuperäisiä ihanteitaan. Se oli alussa, jolloin kirkko oli köyhä, mutta kun se korotettiin valtionkirkoksi, rupesi se keräämään omaisuutta ja sen papisto eli ylellisyydessä kirkon varoilla. Kirkko kantoi kymmenyksiä, jotka alussa olivat vapaaehtoisia, mutta lopulta otettiin maksut, silloin kuten nytkin, väkisin. Kirkon edustajat unhoivat hyvin pian muutamia kohtia Uudesta testamentista, kuten Mat. 19: 21, jossa sanotaan: »Jos tahdot olla täydellinen, myy omaisuutesi ja lahjoita köyhille», sekä Mat. 19: 29: »Joka on hyljännyt kotonsa, tahi veljensä, tahi sisarensa, tahi isänsä, tahi äitinsä, tahi emäntänsä, tahi lapsensa, tahi peltonsa, minun nimeni tähden, hän saapi satkertaisesti ja perii ijankaikkisen elämän.» Turhaan varoitti kirkko-isä Basilius jo neljännellä vuosisadalla tällaisesta vaarallisen omaisuuden hankkimisesta muun muassa näin:

»Te kurjat, miten voitte vastata korkeimman edessä? . . . Te vastaatte: Pidän omani, onko so väärin? Mutta minä kysyn teiltä: Mitä nimitätte omaisuudeksenne? Keneltä olette sen saaneet? Te teette kuten te-

aatterissa kävijä, joka kääntää itselleen kaikki paikat, estäen muita pääsemästä sisälle ja siten anastaen itselleen oikeuden, joka pitäisi olla yhteinen kaikille. Miten rikastuvatkaan rikkaat? Siten, että ottavat haltuunsa omaisuutta, joka kuuluu kaikille. Jos ei kukaan anastaisi enempää kuin hän ravinnokseen tarvitsee, ei löytyisi rikkaita eikä köyhiä.»

Ja kuudennella vuosisadalla kirjoittaa Gregorius:

»Ei ole kylliksi olla anastamatta muiden omaisuutta, jokainen, joka pitää omaisuutta, minkä Jumala on luonut kaikille, on syyllinen. Se, joka ei anna toisille, mitä hänellä on, se on pahantekijä ja murhamies, sillä kun hän pitää omanaan elantotarpeita, joista köyhät voisivat elää, niin voipi hyvin sanoa että hän päivä päivältä murhaa yhtä monta kuin olisi voinut elää hänen ylellisyydestään. Jos jaamme hädänalaisten kanssa, emme siten anna omastamme, vaan heidän omastaan. Se ei ole armeliaisuuden työ, se on velan suoritus.

Ja kun vastalauseet valtionkirkon kiskomista vastaan nousivat korkeimmilleen, pystytti kirkko polttorovioita, joilla johtomiehet poltettiin. Kautta vuosisatojen leimusivat nämä tulet ja totuuden puolusta-

jien hätähuudot kaikuivat kaikissa kristityissä maanäärissä. Kirkko ummisti silmänsä hädälle ja armotta kuljetettiin tulirovioille Segarelli, Dalcino. Arnold, Juhana Huss, Juhana v. Schleiben ynnä muut. Ja yksin Luterus, joka ensin myönsi että Saksan talonpoikia painoi kova pappis- ja aatelisvallan ijes, kirjoitti sittemmin, kun kiusattu kansa tarttui aseisiin ja voitto kallistui aateliston puolelle: »Myrkyllisempää, vahingollisempää ja pirullisempää kuin kapinallinen ihminen ei löydy. Kuten raivostunut koira on hän surmattava: jos et surmaa, surmaa hän. . . Tässä ei jouda nukkumaan. Nyt ei pitkämielisyys ja armeliaisuus voi tulla kysymykseenkään, nyt on miekan, vihan aika, ei armon. . . Se, joka kaatuu esivallan puolella, se on martyyri Herran edessä, se, joka talonpoikien puolella saapi surmansa, se on helvetin kekäle. Sellaiset ihmeelliset ajat ovat nyt käsissä, että ruhtinas verenvuodatuksella paremmin ansaitsee taivaan valtakunnan, kuin muut rukouksilla. . . Pistä, lyö, surmaa minikä voit. Jos kuolet siinä työssä, autuaampaa kuolemaa et voi saada, sillä sinä kuolet totellessasi Jumalan sanaa ja käskyä, sinä kuolet rakkauden palveluksessa (!!), lähimäisesi pelastukseksi helvetin ja pirun kah-

leista.»

Ja kun talonpoikien kapina, jonka vuosisatojen pappisvalta oli aiheuttanut, tukahdutettiin vereen, kirjoitti hiin: »Sodassa on Jumalan tahto tapahtunut, jotta talonpojat ymmärtäisivät että heillä oli liian hyvät päivät ja yhtäkaikki eivät he eläneet hyvinä aikoina rauhassa, eivätkä kiittäneet Jumalaa, jos saisivatkin antaa toisen lehmän saadakseen pitää toisen omanaan.»

Ja niinkuin oli ennen, niin on vielä nytkin. Löytyykö valtionkirkossa merkkiäkään veljeyden, rauhan, rakkauden ja yhdenvertaisuuden opista? Eivätkö sen edustajat nyt kuten ennenkin kisko tulojaan ruununmiesten avulla? Eivätkö he pidä esirukouksia miekkavallalle?

Kaksivaljakolla ajaa kirkkoruhtinas sunnuntaisin kirkolle ja mukavilla patjoilla lepää hän viikon ajalla kotonaan. Loistavissa puvuissa esiintyy hän kirkossa ja kotonaan antaa hän suuria päivällisiä, mutta köyhille veljille sanotaan lohdutukseksi: tulevassa elämässä saatte *te* satakertaisesti takaisin. Ja jos ken uskaltaa sanoa, että sodat ovat laillistettuja murhia ja sotilassääty kansojen suurin rasitus, tahi että kirk-

ko tarvitseisi puhdistusta, perinpohjaista puhdistusta, osottavat he sitä kansalle kapinallisena ihmisenä ja jumalan pilkkaajana. Ja kansa, jolle jo lapsuudesta neuvotaan tyhmyyksiä, se huutaa sosialisti, Jumalan pilkkaaja, pois joukostamme!

Kirkko tarkoitti alkuaan hyveen voittoa ja paheen hävittämistä, se tahtoi toteuttaa tasa-arvoisuuden oppia ja hankkia kaikille samat oikeudet ja velvollisuudet. Mutta kun oppi levisi ja kasvoi, tuli se valtiomiehille hankalaksi. Oppia vainottiin, kristityitä poltettiin ja surmattiin, vaan kun ei mikään auttanut, korotettiin se muutamissa valtakunnissa valtionuskonnoksi. Ja tältä ajalta ovat ensimmäiset väärennykset, jotka sitten jatkuivat siihen suuntaan, että yksin Luterus piti oikeana surmata ihmisiä, jotka taistelivat henkisen ja aineellisen vapautensa puolesta. Ja yhä vielä selitetään Kristuksen oppia sillä tavalla, että nykyaikainen valtionkirkko on mahdollinen. Eivät ole yhä uudistuneet taistelut kirkon maallista valtaa ja omaisuutta vastaan paljonkaan vaikuttaneet, meillä on yhä piispoja ja tuomiorovasteja, jotka vuosittain kiskovat kansalta yhtä paljon kuin neljäkymmentä työmiesperhettä kuluttaa vuositarpeisiinsa. Kaukana

ovat silloin yhtäläiset edut, kaukana tasa-arvoisuus, veljeys. Ei vieläkään oteta edes kuuleviin korviin mitä totuuden apostoli Joakim jo yhdennellätoista vuosisadalla sanoi: »Meidän on pyrittävä todenteolla seuraamaan apostolien esimerkkiä ja elämää, ei kokoamalla maallista omaisuutta.»

Nurkkalaiset hämmästyivät ja papit hämmästyivät. »Miten, miten rohkeaa hän kirjoittaa noin?» — kysyttiin.

Seurahuoneella istui Kekkinen ja Pirinen.

»Mine tapa rovasti, hän sano tuleva vuosi ei maa-seurakunta tilamas yksi kappale »Nurkase», kertoi Kekkinen.

»Ai, ai», valitti Pirinen. »Varmaan ei nyt tuomiokapituli painata kirkonkirjoja painossamme, suuttuivat ne nyt!»

»Kylle se ole oikee. Kylle mine montta kerto ole vihas, kun pitte maksa Peltoniem kartanost pappis maksu kahdeksansata. Mutta mike autta?», sanoi Kekkinen.

»Mutta jos nyt kadotamme tilaajat? Papit ovat kaikkina aikoina hallinneet kansaa, vetäneet sitä nenästä. Helppoa on luulotella kansalle että Sutinen

pilkkaa Jumalaa, kun hän moittii valtionkirkkoa, ei hän kansalla ole arvostelukykyä.»

»Kylle ne jo ymmärttä, kylle mine ole kuule mone sano, ette kirkko paina heittin harttia. Pitte van makse suuri raha pappi.»

Kansalainen Kaarlo Pitkänen saapuu seuraan ja yhtyy juttelemaan asiasta, josta kaikki puhuvat.

»Niin paikallaan se on, että tuo asia otetaan pohdittavaksi», sanoi hän. »Väkiluku seurakunnissa kasvaa nopeasti ja niitten kera pappien tulot. Meillä alkaa olla lauma kirkkopohatoita. Aivan turhaa on tuo kulunut puhetapa opinnoista, veloista, suurista perheistä ynnä muista. Tuskinpahan Kristuksen tarkoitus lienee ollut, että pappia tehtäisiin henkilöistä, jotka venyvät pääkaupungissa velkarahoilla täysien tilasien ääressä puolikymmentä vuotta, tahi enempi.»

»No, jos he aina täysien lasien ääressä istuvat, niin eihän se tule kalliiksi, eikä ole turmiollistakaan, kun eivät vaan kallistele laseja ja sitä he arvattavasti eivät tee», arveli Pirinen, jolle taas muistui mieleen kirkonkirjat. »Tekevät, tekevät tietenkin, sen kyllä näin ennen, kun olin viinurina Helsinsingissä», sanoi Pit-

käsen Kaarlo, »Ja jatkavat he samaa elämää sittem-
minkin, kun milloin saapuvat säätykokoukseen pää-
kaupungissa. Niinpä eräskin pappi siellä tuonoisina
vuosina oli uudistellut vanhoja muistoja ja kun hän
vihdoin saapui säätykokoukseen oli päivät vähän se-
kasin miehen päässä. Mutta inhoittavalla ulkokultai-
suudella, jommoista valitettavasti tapaamme pappis-
säädystä, nousi hän keskustelun lopussa seisaalleen
ja sanoi: »Koska nyt on lauantai-ilta, ehdotan että lo-
petettaisiin rukouksella!» Mutta koko arvoisa pappis-
säätö rupesi nauraa hohottamaan, kun näet olikin jo
maanantai-ilta.»

»Parjausta, pilkkaa, valhetta, pahansuovien ih-
misten keksinnöltä», sanoi Pirinen, muistellen kir-
konkirjoja.

»Niin parjausta! Mutta onko sekin parjausta, min-
kä kuulin teologian professorin omasta suusta. Erääl-
le toiselle herralle hän sen kertoi, mutta kun vein
heille kahvia, kuulin hyvin koko jutun. »Teologisen
tiedekunnan oppilaat nykyisin melkein kauttaaltaan
karttavat päivän valoa», sanoi hän. »Tuolla he vaan
hiipivät pitkin Punavuoria, mutta ihmisten ilmoilla
näkee heitä harvoin.»

»Hermostunut professori, suutuksissa tuli tuon sanoneeksi, kun eivät käyneet hänen pitkäveteisiä luennoitaan kuulemassa», sanoi Pirinen ja tuijotti ravintolan peräpöydällä olevia tarjottimia. Ne kasvoivat, kohosivat suuren suureksi pakaksi. Koko hiippakunnan tarvis kirkonkirjoja, Painos viisikymmentä tuhatta! Tuhhat tulimaista! Lattiasta kattoon, taajoissa riveissä lojuivat kirkonkirjat. Ja kun ne oli hevosella viety tuomiokapituliin, saisi hän nostaa pakan seteleitä. Varmaan olisi se yhtä paksu pakka kuin nuo pelilupin kortit tuossa, molemmat pakat yhteensä. Paksumpi! Kaikki kortit kolmelta pöydältä yhteen, sellainen pakka se olisi. Saisi niitä pistää nutun taskuun ja housun taskuun, mutta eipä ole pitkä matka tuomiokapitulista pankkiin! Siinähan se on ruutikaupan vieressä pankki ja ruutikaupan yläpuolella on kapituli.

Mutta kärpänen lenteli huoneessa, se tunsu imevän hajun totilaseista pöydällä ja istui Pirisen nenälle, luodakseen yleissilmäyksen pöydälle. Se herätti Pirisen kirkonkirjahaaveiluista.

»Voi, voi hyvänen aika sitä Sutista!» huudahti hän ääneen.

»Mine sano Sutinen, että hän olema varovai-

semp», lohdutteli Kekkinen.

»Niin, niin, varovaisempi, muutoin suuttuvat papit! Ja koulumaisterit ja kaikki valtion virkamiehet suuttuvat! »Ei sovi moittia valtiolaitosta, valta on Jumalalta», sen oli Pirinen kuullut kirkossa. Hän oli nim. käynyt ahkeraan kirkossa viimeksi kuluneen puolen vuoden aikana, sillä tiesihän hän jo aikaisemmin että uudet kirkonkirjat tulevat painettaviksi ja varmaan olisi kirkossa käymisestä apua kun lopullisesti päätetään kenelle painotyö annetaan.

Mutta huoneesen saapui herroja, tuli sinne kouluopettajia ja virkamiehiä.

Oli kortti-ilta. Se oli joka viikko vuosi vuodelta, vaikka rouvien vaikutusvalta Nurkkalassa muutoin oli sängen suuri. Joka viikko torstai-iltana menivät herrat yhtäkaikki kortti-iltamaan, sen vallan olivat he anastaneet itselleen, vaikka rouvat varmaan tiesivät millaista hirmuista elämää siellä pelilupissa vietettiin. Saivat he mennä, sillä jokaisen rouva tiesi, ett'ei hänen miehensä. . . , eihän toki, mutta ne muut! Näkihän jokainen rouva, että hänen miehensä tuli lupista selvänä. . . , mutta toiset!

Uskonkappaleeksi oli se tullut rouvien kesken ko-

ko se peliseurana elämä, sen olivat raittiusmiehet ja heidän rouvansa saaneet aikaan. Oli sitä kuvattu mitä synkimmillä väreillä, tuota elämää seurahuoneella torstai-iltana. Se oli kauhistus, synti ja häpeä!

Mutta korttiseura vaan jatkoi istunnoitaan viikko viikolta. Juntuselle riitti lasi viiniä koko illaksi, hän oli käynyt Ranskassa ja oppinut hienoja tapoja. Rehtori joi teevettä ja hyvin säästellen tilattiin juotavia, niin säästellen, että ravintoloitsia usein uhkasi palata Ruotsiin, joll'eivät Nurkkalan herrat paranna tapojaan.

Ainoastaan Putkonen joi totia ja hän oli ainoa kunnan mies ravintoloitsijan mielestä. Hän oli kulkenut merillä, kuten ravintoloitsija itsekin, niin miksi ei hän maistaisi väkeviä. Putkonen tilasi pari totia kerrallaan.

Oltiin vähä noin juhlallisen näköisiä. Kaikissa oli se kielellä, mutta kuka tuon ensiksi sanoisi. Niin, kukas muu kuin Juntunen.

»No, mitä sanotte, hyvät herrat, Sutisen viimeisestä kirjoituksesta? Olemme saaneet tänne aimo sosialistin! »Nurkkanen» alkaa tulla kahta hullummaksi kuin ennen. Hautanen oli tyhmä, mutta hänen tyh-

myytensä ei sentään ulottunut varsin kauas, tämä uusi toimittaja näyttää aikovan villitä kansan.»

Moni oli ollut vähän eperöivä siitä, mille kannalle nyt olisi asetettava, mutta kun Juntunen oli tien viittänyt, huusivat kaikki: »Sosialisti, hän on sosialisti!»

Juntunen tunsikin koululaitoksen johdon ja suunnan, hän tiesi miten tulee puhua. Parasta on pysytellä kirkon turvissa!

»Niin, kohti perikatoa viepi Sutinen lehden, kylä se on selvää. En luule suurestikaan erehtyvänä, jos ennustan että sen tilaajamäärä menee alas, menee se epäilemättä!» vakuutti Juntunen.

»Eivät nuo kansanvaltaiset tuumat täällä menesty, utukuvia ne ovat, joita ei koskaan saavuteta», arveli Putkonen, joka kerran ennen oli kertonut ottaneensa osaa valtiolliseen äänestykseen Englannissa, vaikk’ei hän ollut Englannin alamainen.

»Milläs laumat pidetään aisoissa, jos järkytetään heidän uskoaan valtionkirkon pyhyyteen?» sanoi rehtori.

»Uskonto, uskonto niillä pitää olla. Oikeudentunto alhalistossa on kehittymätön, ota heiltä pois pelko ijankaikkisesta rangaistuksesta ja he ovat valmiit mi-

hin hyvänsä», sanoi Juntunen.

»En minäkään usko että olisi hyväksi höllittää ohjaksia», arveli Putkonen. »Kuta enempi koiraa lyöt, sitä uskollisempi, sitä nöyrempi se on. Samoin on kansan laita. Mutta annapa sille valta, niin kyllä se rajatomiin menee. Kansanvaltaisuus on itsestään kasvatanut maailman suurimmat tirannit.»

»Ruokaa ja ruoskaa, se on kyllä tavallaan oikein», sanoi Juntunen.

Tähän tapaan jatkoi peliseura ja kilisti väliin lausejaan. Ja illan kuluessa vakiuntui seuran mielipide: »Nurkkasen» suunta antoi arveluttavan paljon aihetta tyytymättömyyteen.

*

»Annoin juuri lukkarille pitkän virren, kolmattakymmentä värssyä; kyllä se kestää vetää», sanoi rovasti sunnuntaina kappalaiselle. Ja herrat istuivat sakaristoon juttelemaan viikon tapauksista.

»Mitä arvelet Sutisen kirjoitustavasta?»

Kappalainen rykäsi ja niisti pari kertaa nenäänsä, jotta sakariston seinät tärähtivät.

»Ethän toki, hyvä veli, tosissasi tuota kysykään. Sutinen on Anttikristus itse, sen henki on »Nurkka-

sessä». Mitä vaikuttavat nyt saarnamme, neuvomme, oppimme? Ei kerrassaan mitään, kun tuollaisia kirjoituksia levitetään kansaan. Mutta valitettavasti se on niin, että paha henki tekee työtään yötä päivää lakkaamatta ja silloin on hänen ilonsa korkeimmillaan, kun hän saapi tuollaisen aseenkantajan. Sutinen on kansanvillitsijä, vääryyden apostoli, oikea helvetin kekäle, kuten Luterus aikanaan sanoi.»

»Selailin Nurkkasen numeroita koko Sutisen ajalta», sanoi rovasti. »Hain tarkkaan kohtia, joihin voitaisiin tarttua, mutta paitsi tätä viimeistä meitä koskevaa kirjoitusta ja noita paria uutista en tavannut mitään moitittavaa. Työtä se on siihen muutoin tehnyt, kirjoittaa tuhrustanut joka numeroon päivän tapauksista. Arvelin jo panna pois lehdet, kun sattui vanha numero Hautasen ajalta käteeni, ja se pelasti pulasta! Siinä oli sunnuntailukemista, mutta Sutisen aikana ei ole sitä ollut »Nurkkasessa», ei kertaakaan!»

Ja voiton riemu valaisi rovastin kasvoja.

»Sunnuntailukemista, sunnuntailukemista!» huusi kappalainen ja hyppäsi seisaalleen. »Siinä on naula, joka vetää, vetää se!»

»Levitetään siitä tieto kansalle, tahi oikeammin,

huomautetaan asiasta, sillä kyllä *ne* jo ovat sen huomanneet. Selitetään että se on jumalaton lehti, siitähän on selvänä todistuksena tuo seikka: sunnuntailukeminen on jätetty tykkänään pois.»

Rovasti käveli edes takasin sakaristossa; lopulta hän oikein juoksi lattian yli hengellisestä innosta.

»Sano telefoonilla ja kirjeellisesti kaikille virkaveljille kymmenen peninkulman matkalla Nurkkalasta, että meidän täytyy järjestyä tätä uutta Anttikristusta vastaan», sanoi hän. »Jokaisen papin, lukkarin ja koulumestarin velvollisuus on ryhtyä toimiin. »Nurkkanen» on sysättävä syrjään ja »Kettulan sanomat», joitten toimittaja tottelee pappeja, on kaikkialla saatava sijaan.»

»Sano muutoin myös Marttiselle, jos minä unhotaisin, että kirkollisia uutisia emme täst'edes anna »Nurkkaselle». Suntion olen jo virkansa uhalla kieltänyt antamasta tuolle jumalattomalle lehdelle mitään tietoja.»

»Sen teen, sen teen», sanoi kappalainen. »Jo huomenna panen asian alulle.»

»Joll'emme sitä tee, saamme pian sanoa tuloillemme hyvästi. Kansa saapi silmänsä auki ja erittäinkin

irrallinen kansa alkaa vehkeillä, päästäkseen vuosi vuodelta maksuista vapaaksi. Olen puhunut yhtiömiehille ja aion vastakin puhua siitä, että panevat Sutisen mitä kiiruemmin viralta pois. Hän on siihen toimeen aivan sopimaton.»

»Aivan sopimaton, aivan sopimaton», säesti kappalainen.

»Hän on suuri lurjus, koettanut sekä yhtä että toista, mutta pois on hänet potkittu kaikkialta. Joll’ei häntä poisteta »Nurkkasesta», perustamme me uuden lehden, kirkon etu vaatii sen, se on velvollisuutemme!»

»Lukukinkerillä, matkoilla pitäjällä ja ehkenpä saarnoissakin voimme huomauttaa kansaa »Nurkkasen» vaarallisuudesta», ehdotti kappalainen.

»Varsin hyvin, tee se jo tänä päivänä, hyvä veli. Se sopii kyllä tekstiin, huomautus henkisestä saastasta, joka meillä nyt on »Nurkkasen» muodossa aivan keskuudessamme.»

Totutun tapansa mukaan pani rovasti kappalaisen vaaranalaiseen paikkaan, josta niin pian voisi tulla sanomalehtiin ja siten maankuuluksi.

Mutta kappalainen meni pönttöön, saarnasi pon-

nella ja painolla ihmisten syntisyydestä ja tuli vihdoin kierrellen »Nurkkaseenkin.»

»Mammonan mahti on aina ollut suuri maailmassa ja tähän päivään saakka ei vielä pyhä kirkko ja sen palvelijat ole saaneet sitä kukistukseksi», sanoi hän. »Näyttää toisinaan kuin edistys, kehitys ja uudet keksinnöt avaisivat uria Jumalan valtakunnan voitolle, mutta miten käypikään? Alati on Saatana valmis käyttämään juuri näitä keinoja hyväkseen ja usein muuttuvat ne pahanhengen aseiksi eikä Jumalan ja pyhän kirkon kunniaksi. Kuka ei aikanaan uskonut että kirjapainotaidon kera tieto pyhästä uskosta leviää ympäri maailmaa, kaikkiin kansankerroksiin, yksin köyhimpiinkin? Tuleehan sana täten halvemmaksi kuin käsin kirjoitetuissa kirjoissa, jommoisia siihen saakka levitettiin maailmaan. Mutta paha henki oli valmis ryhtymään asiaan ja keksintö, joka olisi voinut saattaa siunausta maailmaan, on nyt Pirun palveluksessa. Maailmalle leviää kirjallisuutta, joka penkoo kirkon perustuksia ja koettaa saada kansaa kirkon ja sanan vihollisiksi. Surullisena ilmiönä tästä suunnasta on meillä tämän paikkakunnan lehti. Jo seitsemän kuukautta on se ollut Mammonan palveluksessa, levi-

tellen vääriä ja petollisia tietoja kirkosta ja sanan palvelijoista, täyttäen palstansa roskakirjallisuudella. Se on poistanut kansalle rakkaaksi tulleen sunnuntailukemisen palstoiltaan. Minun velvollisuuteni pyhän kirkon palvelijana on tällä hetkellä huomauttaa seurakuntaa »Nurkkasen» väärästä suunnasta. Lehti viljii kansaa, viepi sen harhaan! Sen tarkoitus on irrottaa kansa kirkon turvasta, se tahtoo luulotella, että kirkko ja esivalta voisi erehtyä, vaikka sanasta tiedämme, että näitten valta on Jumalalta. Mutta älkää sitä uskoko, älkää seuratko pahaa henkeä, joka tämän lehden muodossa tunkeutuu keskuuteenne. Sysätkää se luotanne, se on täynnä saastaa ja myrkkyä, mammona itse puhuu siitä kansalle, se on kyykäärmeen sikiö, siinä asuu viekkaus, petos, pilkka.»

»Katsokaa! Tuolla viheriät viljavainiot rehoittavat päiväpaisteessa! Vieno tuuli puhaltaa ja vilja aaltoilee, se kypsyy satoa varten. Mutta tulee ilta. Tyynyy. Ja kun päivä menee mailleen laskee kylmä sumu, pohjolan ilkeä henki vainioille. Mitä silloin teette? Uusin tiede neuvoa meitä suoturvesoihduilla suojelemaan hallanarkoja vainioita pakkaselta. Savu laskeutuu vainiolle ja pelastaa viljan.»

»Samalla tavalla on meidän meneteltävä kun henkistä vainiota uhkaa halla. Jumalan sana, kristillismieliset lehdet, joita meillä, Jumalan kiitos vielä on, ne ovat ne soihdut, joilla voimine torjua Anttikristusta, kun hän jumalattoman lehden muodossa yrittää riistää sen sadon, johon pyhä kirkko on tehnyt työtä kautta vuosituhansien.»

»Älköön kukaan autuudestaan huolehtiva ihminen levittääkö tahi lukeko »Nurkkasta». Lähettäkää se takasin toimituspaikkaan ja tilatkaa itsellenne »Kettulan sanomat», jotka ovat kristillismieliseen suuntaan toimitetut. »Nurkkanen» on teidän hengellinen vihollisenne, sen sanoissa ja lauseparsissa piilee kavaluus, se johtaa kadotukseen!»

Hän oli puhunut.

Mutta kansa ihmetteli. Sen selvä järki oli käsittänyt »Nurkkasen» omalla tavallaan. Se tunsikin että »Nurkkanen» seisoi kansan puolella ohjelmaansa: vähäväkisen, sorretun alhailiston kohottamista.

*

Oli syksy. Kylpyvieraat ja matkailijat olivat jo läheneet Nurkkalasta. Mutta väkeä vilisi kumminkin kaduilla, nuorta väkeä; naiset söivät vehnäsiä ja mie-

het polttelivat kaupunkitupakoita.

Oli pestipyhä, nykyaikaiset orjamarkkinat ja kadulla kuuli tiheään kysymyksiä: »joko olet myynyt itsesi», »oletko jo ottanut pestin», tahi näki siellä hoi-
pertelevan nuoren miehen puteli taskussa, kertoen toisille »myyneensä nahkansa».

Sutinen kulki markkinapaikalla, tiedusteli ja kuulusteli. Mutta kun tuli »Nurkkalan kirjeen» vuoro, kirjoitti hän siihen muun muassa:

»Eräs norjalainen lääkäri lausui tuonnottain, että tietysti on siveetöntä että löytyy yhteiskuntalaitos, jota nimitetään »olla toisen ruu'issa». Ja se väite on kyllä tavallaan oikea, palkkalaisella ei ole samat oikeudet kuin muilla kansalaisilla, hänellä ei ole äänestys-oikeutta eikä mitään laissa määrättyä vapaa-aikaa, jonka hän saisi käyttää hyväkseen oman mielensä mukaan. Tällainen palkkausjärjestelmä on vaan uusi muoto orjuutta, johon palkkalaisen sanotaan vapaaehtoisesti rupeavan, vaan johon todellisuudessa nälkä hänet pakottaa.

Tällä, kuten muillakin toiminta-aloilla, ovat miehet ymmärtäneet, erittäinkin viimeisinä vuosina, hankkia itselleen vähän ehdompia etuja kuin ennen, mut-

ta naispalvelijani asema näyttää vielä useimmin paikoin olevan sellainen, että se kyllä ansaitsee suurempaa julkisuutta.

Niinpä Nurkkalassa ja sen ympärysseuduilla, ja jopa laajoilla aloilla muuallakin, naispalvelijain palkka on noin kuusi markkaa kuukaudelta kuusitoistatuntisesta työpäivästä. Se tekee yhden ja yhden neljännes pennin tunnilta, johon lisäksi tulee ravinto ja kortteeri. Mutta millaiset ovat ne? Seisaltaan saavat palvelijattaret hotaista kylmiä ruuan jätteitä, kun isäntäväki ensin on syönyt ja kortteeri on keittiössä, vuode käsi-työläisperheissä kaupungeissa usein keittiön pöydällä, usein lattialla, tahi lautalavitsalla, johon makuuvaatteet tuodaan kylmästä huoneesta talvellakin!

Palvelijattaren velvollisuus on olla viimeksi ylhäällä iltasin ja ensiksi aamusin ja rouvien kahvikekkereissä ja kokouksissa saapi hän, joko hän sitten tahoo tahi ei, olla ainaisena puheenaineena, sillä hän on perheen »välttämätön pahe» ja työnantajien mielestä ei hän osaa eikä viitsi tehdä juuri mitään, mutta milloin silmä välttää on hän kyllä valmis pistäytymään ulos keittiöstä, rupertellakseen toisten palvelijain kanssa portinpielissä, tahi retustaakseen jonkun

miehen kanssa kadulla. Se on tietysti siveetöntä, niin, kun palvelijattaret sen tekevät, mutta kun rouvien tyttäret . . ., sehän on tykkänään toista.

Työnantajien mielestä on palvelijatar elävä työko-
ne, jonka pitäisi olla kiitollinen asemastaan. Hän näet
ei muutoin, kuten sanotaan, voisi kunniallisella taval-
la elättää itseään ja siksi on muka oikein, että hän on
täydellisesti isäntäväen alainen. Samasta ynnä muis-
ta syistä vastustetaan rajoitettua työaika ja muita
ajan vaatimia parannuksia palvelusväestön asemas-
sa.

Työnantajilta ei siis ole mitään odotettavissa tuon
sorretun kansanluokan hyväksi. Jos tahdotaan pa-
rannuksia, rajoitettua työaika, parempia palkkae-
tuja ynnä muuta, ryhtyköön silloin palvelijattarien
luokka itse toimiin. Liittykööt palvelijattaret yhteen
yhteisiä asioitaan ajamaan, työnantajat eivät ikinä
mielisuosiolla heitä kohota. Sellainen yhteenliittymi-
nen on sitä tärkeämpi koko työväen asialle, kun se lä-
hentäisi naiset, vastaiset perheen äidit työväen liik-
keeseen, joten sen toiminta vastaisina aikoina voisi
tulla monta vertaa nykyistä uhomaksi.

Nouskoon sorrettu, halveksittu, työstä riutunut,

nälistynyt ja sairaudelle altis kansanluokka etujaan valvomaan. Sen se jo on tehnyt muutamissa osissa maailmaa ja se on voittanut tarkoituksensa, koko ohjelmansa on se toteuttanut Yhdysvalloissa, Englannissa ynnä muualla.»

Nurkkalaiset lukivat »kirjettä Nurkkalasta» ja ihmettelivät uudelleen. »Järjetöntä hulluutta, mielipuelen haaveiluja, yllytystä!» huudettiin ääneen. Mutta telefoni soi talosta taloon ja jo samana iltana kokoontui Nurkkalan rouvasväenyhdistys ylimääräiseen kokoukseen Kekkinen talossa.

Kekkinen rouvalla oli yhdistyksessä johtava asema, samoin kuin Kekkisellä sanomalehtiyhtiössä ja kotonaan hän tietysti hallitsi Nurkkalan rouvien tapaan sangen itsevaltiaasti. Ja niin ei auttanut Kekkinen paras kaunopuheliaisuus sanottavasti mitään, ei hän voinut rauhoittaa rouvaansa eikä muita rouvia, kokous pantiin samana iltana toimeen.

Rouvat saapuivat hyvin juhlallisen näköisinä ja asettuivat salin peräpuolelle istumaan. Ja Kekkinen rouva puhui heille näin:

»Tiedätte kaikki millainen henki nykyisin on vallannut palvelusväen. Olisiko enää tarvittu yllytys-

tä? Ei, päinvastoin olisi hyvä saarna lehdessä ollut enempi paikallaan, kun tuo tämänpäiväinen kirjoitus, saarna, jossa palvelijattaret olisivat saaneet kuulua koko totuuden kerrallaan. Nyt ei näet enään tahdota ottaa vuosipestiä, ei, jokainen, joka on vuodon tahi pari ollut kaupungissa ja on osaavinaan jotakin, tahtoo kuukausikauppaa ja jopa pyytävät kahdeksan markkaa kuukaudelta.»

»Kahdeksan markkaa!?» huusivat rouvat.

»Niin, aivan kuin sanoin, se on tosi ja siihen tahtovat tinkiä oikeutta käydä työväenyhdistyksen iltoissa. On käynyt kuten jo aikanaan Kekkiselle sanoin, se työväenyhdistys tulee pahuuden ja siveettömyyden pesäksi, tanssipaikaksi, joka viettelee palvelijattaremmen. Ja sellaiselle laitokselle valtuusto antaa vuosiapua! Mutta siellähän miehet päättävät ja heidän siveyskäsitteensä ovat, kuten tiedätte, noin vähän avarammat, laajemmat, niin, eihän tuo niin vaarallista ole jos nuo piit tanssivat, sanovat he, mutta me, me rouvat kyllä tiedämme mitä kaikkea siitä seuraa!»

»Nyt on paikkakunnan lehti ruvennut yllyttämään palvelijattaria vaatimaan lisäetuja. Liian pitkä

työaika! No, sanokaapas, tuleeko kenelläkään liiaksi tehdyksi?»

»Eivät saa tehtäviään tehdyksi, jos emme itse kulje perästä neuvomassa ja osottamassa aamusta iltaan!» huusivat rouvat.

»Onko palkka pieni, karttuuko teille rahoja kasaan ja tahtoisitteko maksaa enempi kuin nykyisin on maksettu?»

»Palkat ovat ylen suuret, eivät ne ansaitse sellaisia palkkoja», kirkuivat rouvat.

»Niin, tiesin kyllä, mitä te sanoisitte. Sanoin jo Kekkiselle, että ei täällä Nurkkalassa ole yhtään rouvaa, joka näissä asioissa olisi eri mieltä kanssani. Mutta pohditaanpa vielä hiukkasen tuota piika-apostolin kirjettä. Pidättekö tarpeellisena antaa piioillenne eri kamaria asunnoksi ja tahdotteko pitää heidät yhteisessä pöydässä kanssanne syömässä?»

Rouvat remahtivat nauruun, hillitsemättömään nauruun, jota vihdoin keskeytti se seikka, että teeleivän muru oli tarttunut Juntusen rouvan henkitorveen. Mutta Kekkisen rouva koputti selkää, löi oikein aimo tavalla nyrkillään ja se helpoitti, irtaantui se muru lopulta kulkusta.

Ja Juntusen rouva kertoi että oli heillä käynyt tarjolla palvelijatar, joka pyysi kymmenen markkaa kuu-kaudelta, »kun muka meillä valvotaan myöhään».

»Kymmenen, kymmenen markkaa! Se on hävytöntä! Katsokaas, millaiset ovat ajat!»

Ja rouvat vaikeroivat ajan pahuutta ja piikojen ylpeyttä.

»Jos palaamme takasin »Nurkkalan kirjeeseen», sanoi Kekkinen rouva. »Kaikki ovat yksimielisiä siitä, että Sutinen on menettänyt luottamuksensa »Nurkkasen» toimittajana. Mihin toimenpiteisiin ryhdymme sen johdosta?»

»Selvää on, että jos yllytys jatkuu, emme kohta saa palvelijattaria. Olisi siis parasta meille ja kaikille työnantajille, että saataisiin Sutinen pois lehdestä, sillä tietymätöntä on milloin hän taas kirjoittaa jotakin, joka panee työkansan liikkeelle.»

»Pois, pois on hänet saatava lehdestä!» huusivat rouvat.

»Jos koettaisimme tehdä hänelle olot tukalaksi», ehdotti Juntusen rouva. »Pannaan juorupuheet kiertämään, puheet, jotka tietävät, että hän tarkoittaa vaan omia etujaan noilla kirjoituksilla, pyrkii palveli-

jattarien suosioon, hm . . . ymmärrätte . . . Ja todistukseksi on liitettävä tietoja hänestä, tietoja, jotka ovat ikään kuin todistuksina edelliselle. Jos emme niitä voi saada, niin keksimme toki jotakin.»

»Hyvä, erittäin hyvä», sanoivat kaikki rouvat.

»Emmepä niitä tietoja tarvitse kaukaa hakea, on niitä aluksi varsin lähelläkin», sanoi Antosen rouva. »Olihan Sutinen toissa iltana sillalla puhutellut meidän palvelijatarta, tietysti oli hänellä sivuaikeita.»

»Oliko todellakin puhutellut? Sepä siistiä!»

Ja rouvat miettivät jo kukin miten tuota seikkaa voisi käyttää hyväkseen, antaa asialle sellainen valo, että Sutinen tulee epäluulonalaiseksi.

»Kuulitte että Sutisella oli palveluksessaan nuori tyttö, Korpisalon Mari», kertoi Pirisen rouva. »Oli se siellä muutamia viikkoja, mutta lähti sitten Helsinkiin, sai muka Sutisen toimesta postin sieltä. Asia näyttää minusta hieman noin epäilyksen alaiselta.»

»Näyttää, — se on epäilyksen alainen, siihen todistuksia», tiesi Putkosen rouva.

»No, aikaapa karttua asioita, kyllä tulee hyvä, kun kerkiää», sanoi Kekkinen rouva. »Mutta ei sentään ole haitaksi, jos hankimme lisätietoja Helsingistä. Minul-

la on siellä tuttu, joka tuntee Sutisen tuttavat. Ystävät ja tuttavat, nehän parhain tietävät miestä arvostella. Kirjoitan sinne heti. Antakaamme nykyisten tietojen mennä myös ympäryspitäjiin, ainahan se siten tekee paremman vaikutuksen.»

»Kun vaan saamme johtavien luokkien mielipiteen häntä vastaan, niin kyllä sitten kaikki menee suunnitelman mukaan, sillä työväestöltä ei hän saa kannatusta, se ei vielä, Jumalan kiitos, ole liittynyt yhteen», sanoi rouva Juntunen. »Työväestön mielipiteeseen voimme vaikuttaa, sen voimme johtaa mihin tahdomme, vai mitä arvelette, rouva Hötönen?»

»Aivan kuin sanoitte. Hötönen vakuuttaa, että hän viiden tunnin kuluessa saapi koko Nurkkalan työväestön kannattamaan mitä asiaa hyvänsä.»

»Niin, totta tuo kyllä on. Saihan Hötönen aivan tuonnottain äänestämään Piristä, paikkakunnan suurinta työnantajaa työväenyhdistyksen puheenjohtajaksi! Ei niillä ole mitään arvostelukykyä», kertoi rouva Juntunen.

»Siunattu asia se oli, että se vaali onnistui niin hyvin», sanoi rouva Kekkinen. »Emme nyt tarvitse peljätä että uusia ammattiyhdistyksiä työväenyhdistyksen

keskuuteen perustetaan. Toivottavasti saamme vielä kauan olla rauhassa sellaiselta hulluudelta kuin esim. naispalvelijatarten yhdistys, jommainen on olemassa Helsingissä. Palvelijattaret kuuluvat siellä villiytyvän niin, ett’ei ole mahdollista pitää heitä palveluksessaan.»

»Jos sellainen yhdistys tänne perustettaisiin, niin päätämme jo nyt, ett’emme ota yhdisykseen kuuluvia palvelijattaria palvelukseemme», ehdotti rouva Antonen.

»Päätämme, sen päätämme!» huusivat kaikki rouvat.

»Tottapa no sitten joutuisivat kaikki Sutisen palvelukseen», arveli rouva Kekkinen.

»Totta kai, totta kai!»

Ja rouvat nauroivat taas täyttä kulkkua tälle ylen onnistuneelle sukkeluudelle.

»Mutta miten luulette Sutisen tahtovan, että tuo lyhennetty työaika toteutettaisiin?» kysyi rouva Pirinen.

»Sehän on mahdotonta toteuttaa! Perhe, lapset, vieraat! Miten voitte antaa määrääkoina vapautta palvelijattarille?» kysyi rouva Kekkinen.

»Mahdotonta, mahdotonta se on», huusivat kaikki rouvat.

»Olen kuullut toisiltakin tahoilta, että esim. Amerikassa . . .»

»Se on siellä, täällä se on mahdotonta», sanoi Kekisen rouva. »Sula hulluus, varsin tarpeetonta! Miksi rupeaisimme tekemään myönnytyksiä, joihin meillä ei ole pakkoa? Sitä emme tee.»

»Ei mitään myönnytyksiä», sanoi rouva Juntunen. »Muistakaa sananpartta: Anna pahalle sormi, niin kyllä hän vetää koko käden puoleensa.»

Rouvat lopettivat kokouksensa. Mutta huhu hiipi Nurkkalassa ja ympärysseudussa. Se tiesi paljon ja matkallaan se kasvoi suuren suureksi, se kasvoi aivan kuin vuorelta vyöryvä suojanen lumipallo matkallaan kasvaa jättiiäispalloksi.

*

Ilma Nurkkalassa alkoi Sutisen mielestä tuntua niin painavalta, näytti aivan kuin päivä ei enään tahতোisi valjeta kuten ennen. Päivät vyöryivät niin hiljaa ja talvi näytti kestävän koko ijaissyden. Hän tunsii ett'ei Nurkkala ollut mikään luvattu maa uusille aatteille.

*

Mutta tuomiokapituli päätti antaa kirkonkirjat painettaviksi toiseen painoon, josta oli toistakymmentä peninkulmaa hevosmatkaa Nurkkalaan.

A. B. Sarlin.

